Syytetyt (rikosoikeudelliset menettelyt)

Finnland

Näillä sivuilla kerrotaan mitä tapahtuu, kun rikoksesta epäilty tai syytetty henkilö joutuu oikeuteen.

Lyhyt yhteenveto rikosoikeudenkäyntimenettelyistä

Rikosprosessi käsittää tavallisesti seuraavat vaiheet:
esitutkinta
syyteharkinta ja syyttäjän muut päätökset
oikeudenkäynti
tuomion täytäntöönpano
Rikosoikeudenkäyntimenettelyjen eri vaiheet ja vastaajan oikeudet niissä on esitetty yksityiskohtaisesti tietosivuilla. Esitetyt tiedot ovat ainoastaan ohjeellisia eivätkä ne korvaa oikeudellista neuvontaa.
Liikennerikkomusten kaltaisista vähäisistä rikkomuksista, joista määrätään yleensä sakkorangaistus, kerrotaan tietosivulla 5.
Tietoja rikoksen uhrin oikeuksista löytyy Rikoksen uhri -sivulta.

Euroopan komission rooli

Euroopan komissiolla ei ole toimivaltaa rikosoikeudenkäyntimenettelyissä jäsenvaltioissa eikä se siksi voi auttaa valituksen tekemisessä. Näillä sivuilla on tietoa siitä, keneen voi ottaa yhteyttä ja miten tulee menetellä.

Tarvittavat tiedot löytyvät alla olevien linkkien kautta

1 – Miten saan oikeudellista neuvontaa
2 – Oikeuteni rikostutkinnan aikana
Kuulustelu
Pidätys
Ensimmäinen tuomioistuinkäsittely
Syyteharkinta ennen pääkäsittelyä
Poliisin toiminnasta kanteleminen
Kielelliset oikeudet
3 – Oikeuteni oikeudenkäynnin aikana
4 – Oikeuteni oikeudenkäynnin päätyttyä
5 – Liikennerikkomukset

Linkkejä

Rikosjutun käsittely käräjäoikeudessa

Päivitetty viimeksi: 09/07/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä.Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

1 – Miten saan oikeudellista neuvontaa

Jos joutuu rikosoikeudenkäynnin osapuoleksi, on erittäin tärkeää saada riippumatonta oikeudellista neuvontaa. Näillä sivuilla kerrotaan, milloin ja missä olosuhteissa rikoksesta epäillyllä on oikeus avustajana toimivaan lakimieheen. Sivuilla kerrotaan myös, mitä lakimies tekee epäillyn hyväksi. Tällä yleissivulla kerrotaan, miten lakimiehen löytää ja miten hän saa palkkionsa, jos asiakkaalla ei ole varaa maksaa sitä.

Kuinka löydän lakimiehen?

Rikoksesta epäillyllä on aina oikeus avustajana toimivaan lakimieheen. Poliisi saattaa kysyä, tarvitseeko epäilty avustajaa, mutta lain mukaan epäilty ei tarvitse avustajaa, ellei häntä ole otettu kiinni, pidätetty tai vangittu. Kuulusteltavalla on tavallisesti oikeus valitsemaansa lakimieheen. Myös poliisi voi hankkia epäillylle avustajan, jos epäilty katsoo tarvitsevansa lakimiestä muttei tiedä, mistä sellaisen löytää.
Suomessa ei ole asianajajamonopolia, joten kaikki oikeustieteellisen tutkinnon suorittaneet voivat toimia avustajana (asiaa koskevaa lakia tarkistetaan parhaillaan). Rikosasioihin erikoistunutta lakimiestä voi etsiä Suomen Asianajajaliiton sivuilta. Lisäksi apua voi saada oikeusaputoimistoilta (oikeusaputoimistojen yhteystiedot löytyvät täältä).

Lakimiehen palkkion maksaminen

Avustajana toimivan lakimiehen palkkio on maksettava pääsääntöisesti itse. Vähävaraiset voivat saada oikeusapua. Tällöin valtio maksaa lakimiehen palkkiot joko kokonaan tai osittain. Jos vastaajaa epäillään rikoksesta, josta alin rangaistus on neljä kuukautta vankeutta, hänelle voidaan nimetä pyynnöstä puolustaja. Valtio maksaa puolustajan palkkiot. Jos epäilty tuomitaan rikoksesta, hänen on kuitenkin maksettava puolustajan palkkiot takaisin valtiolle, elleivät hänen tulonsa ole niin alhaiset, että hän on oikeutettu oikeusapuun. Epäillyn maksettavaksi tuleva määrä määräytyy samojen ehtojen mukaan kuin oikeusavun tapauksessa.
Puolustajana voi toimia julkinen oikeusavustaja, asianajaja tai muu lakimies. Jos epäilty pyytää puolustajakseen jotain tiettyä lakimiestä, yleensä hänet nimetään tehtävään.

Linkkejä

Suomen Asianajajaliitto
Finnish Bar Association
Finlands Advokatförbund
Oikeusaputoimistojen yhteystiedot
Contact information of the public legal aid offices
Kontaktinformation för rättshjälpsbyråerna
Oikeusavun myöntämistä koskevat tulorajat

Inkomstgränser för beviljande av rättshjälp

Päivitetty viimeksi: 09/07/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä.Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

2 – Oikeuteni rikostutkinnan aikana ja ennen oikeudenkäynnin alkua

Mikä on rikostutkinnan tarkoitus?

Poliisin on käynnistettävä rikostutkinta, jos on syytä epäillä rikosta. Poliisi voi saada tietää rikosepäilystä rikoksen uhrilta. Poliisi voi saada tietää rikosepäilystä myös muilla tavoin (esim. poliisi voi itse havaita rikoksen), ja tällöin se on velvollinen käynnistämään rikostutkinnan.

Rikostutkinnan vaiheet

Rikostutkinnassa pyritään saamaan selville tietoja tehdystä rikoksesta ja asianosaisista sekä keräämään todisteita, joita tarvitaan syyteharkinnassa ja myöhemmin oikeudenkäynnin aikana. Rikostutkinnan suorittaa poliisi tai joissakin tapauksissa Suomen rajavartiolaitos, puolustusvoimat tai Suomen tulli. Näillä tietosivuilla kutsutaan poliisiksi kaikkia viranomaisia, jotka voivat toimittaa esitutkinnan.

Kuulustelu

Poliisi voi kutsua asianosaisen poliisilaitokselle kuulusteltavaksi. Poliisi voi myös soittaa asianosaiselle ja kuulustella häntä puhelimitse. Kuulustelun tarkoituksena on selvittää, onko syytä epäillä rikosta ja onko kyseinen henkilö syyllistynyt rikokseen.

Pidätys

Kuulustelukutsua on noudatettava, muutoin poliisi voi noutaa henkilön kuulusteltavaksi. Jos kutsua ei noudateta, poliisi voi pidättää epäillyn.

Ensimmäinen tuomioistuinkäsittely

Jos poliisi vaatii epäiltyä vangittavaksi, vangitsemisasian käsittely on pidettävä neljän päivän kuluessa epäillyn kiinniottamisesta. Tuomioistuin järjestää käsittelyn ja päättää, onko henkilö vangittava vai päästettävä vapaaksi. Jos henkilö vangitaan, tuomioistuin määrää myös päivän, johon mennessä syyte on esitettävä.

Jos poliisi ei vaadi epäillyn vangitsemista, ensimmäinen tuomioistuinkäsittely on asian varsinainen pääkäsittely tuomioistuimessa.

Syyteharkinta ennen pääkäsittelyä

Poliisi tekee esitutkinnan ennen pääkäsittelyä ja laatii keräämästään aineistosta esitutkintapöytäkirjan. Esitutkintapöytäkirja luovutetaan syyttäjälle. Sen jälkeen syyttäjä päättää, onko olemassa todennäköisiä syitä epäillä rikosta ja sitä, että kyseinen henkilö on rikoksen tekijä.

Poliisin on tiedotettava asianosaiselle ja hänen lakimiehelleen esitutkinnan etenemisestä ja asianosaisen syyllisyyttä tukevista todisteista, jotka se on löytänyt. Myös asianosainen voi kerätä joko yksin tai lakimiehensä avustuksella todisteita, jotka tukevat hänen syyttömyyttään, ja pyytää, että ne sisällytetään esitutkinta-aineistoon.

Ennen varsinaista pääkäsittelyä voidaan järjestää useita kuulusteluja. Lisäksi voidaan järjestää useita vangitsemisasian käsittelyjä.

Oikeuteni rikostutkinnan aikana

Lisätietoa epäillyn oikeuksista rikostutkinnan eri vaiheissa saa napsauttamalla alla olevia linkkejä.

Kuulustelu (1)
Pidätys (2)
Ensimmäinen tuomioistuinkäsittely (3)
Syyteharkinta ennen pääkäsittelyä (4)
Poliisin toiminnasta kanteleminen (5)
Kielelliset oikeudet (6)

Kuulustelu (1)

Miksi poliisi saattaa haluta kuulustella minua?

Jos poliisi epäilee jonkun tietävän jotakin väitetystä rikoksesta, se saattaa kuulustella kyseistä henkilöä. Kuulustelun tarkoituksena on hankkia tietoja väitetystä rikoksesta ja rikoksen tehneestä henkilöstä. Poliisi saattaa esittää kuulusteltavalle kysymyksiä myös sen selvittämiseksi, mitä etuja rikoksesta koituu, vaikka häntä ei epäiltäisikään siitä.

Mitä minulle kerrotaan oikeuksistani?

Poliisin on kerrottava kuulusteltavalle mahdollisimman pian ja viimeistään ennen kuulustelujen alkamista, mikä hänen asemansa on, eli kuulustellaanko häntä uhrina, epäiltynä vai todistajana. Jos kuulusteltava on uhri tai epäilty, hänellä on yleensä oikeus pyytää lakimiestä olemaan läsnä kuulusteluissa. Jos kuulusteltava on epäilty, poliisin on kerrottava myös, mistä häntä epäillään.

Jos poliisi on ottanut henkilön kiinni rikoksesta epäiltynä tai hänet on pidätetty tai vangittu, poliisin on kerrottava asianosaiselle viipymättä oikeudesta avustajana toimivaan lakimieheen. Jos epäilty vaatii lakimiestä, kysymyksiin ei yleensä tarvitse vastata ennen kuin lakimies on saapunut paikalle. Kuulustelijalle on kuitenkin aina annettava oikeat henkilötiedot, vaikka lakimies ei olisikaan läsnä.

Poliisin velvollisuutena on kohdella kuulusteltavaa rauhallisesti ja asiallisesti. Poliisi ei saa käyttää tietoisesti vääriä ilmoituksia, lupauksia tai uskotteluja erityisistä eduista, uuvuttamista, uhkausta, pakkoa taikka muita kuulusteltavan tahdonvoimaan, muistiin, arvostelukykyyn tai ratkaisuvapauteen vaikuttavia sopimattomia keinoja tai menettelytapoja saadakseen kuulusteltavalta tunnustuksen tai tietynlaisen lausuman.

Entä jos en puhu maan kieltä?

Jos kuulusteltava ei puhu suomea tai ruotsia, poliisi järjestää kuulusteltavan avuksi tulkin. Lisätietoa kielellisistä oikeuksista esitetään kohdassa kielelliset oikeudet (6). Jotkut poliisit saattavat puhua kuulusteluissa myös englantia. Kuulusteltavan ei tarvitse maksaa tulkkauksesta. Tulkin on tulkattava poliisin kysymykset ja kuulusteltavan vastaukset.

Kuulustelun lopussa kuulusteltava ja tulkki käyvät yhdessä läpi kuulustelupöytäkirjan, ja kuulusteltava voi kertoa, jos poliisi on merkinnyt tietoja väärin. On hyvin tärkeää, että kuulusteltava lukee pöytäkirjan huolellisesti tulkin avustuksella, sillä sen sisältöä voidaan käyttää oikeudenkäynnissä kuulusteltavaa vastaan.

Saanko käyttää lakimiestä?

Kuulusteltavalla on aina oikeus käyttää avustajana toimivaa lakimiestä kuulustelun aikana riippumatta siitä, onko hänet pidätetty vai ei. Kuulusteltavan ei yleensä tarvitse vastata kysymyksiin, ennen kuin hänen lakimiehensä on saapunut paikalle. Jos kuulusteltava tarvitsee tulkin, hän voi käyttää tulkkia myös lakimiehensä kanssa käymissään keskusteluissa.

Jos kuulusteltavalla on tiedossa lakimies, jota hän haluaa käyttää avustajana, hän voi pyytää poliisia ottamaan kyseiseen lakimieheen yhteyttä. Tarvittaessa myös poliisi voi hankkia kuulusteltavalle lakimiehen. Poliisi voi myös antaa kuulusteltavalle luettelon rikosasioita käsittelevistä lakimiehistä tai asianajajista, jotka ovat Suomen Asianajajaliiton jäseniä. Kuulusteltava voi valita lakimiehensä itse, minkä jälkeen poliisi ottaa tähän yhteyttä.

Onko minun vastattava poliisin kysymyksiin?

Kuulusteltavan on aina annettava poliisille oikeat henkilötietonsa. Kuulusteltavan ei tarvitse vastata muihin kysymyksiin. Jos kuulusteltavalla on tietoja, jotka voivat auttaa ratkaisemaan rikoksen ja poistamaan häneen kohdistuvat epäilyt, kysymyksiin vastaaminen voi olla järkevää. Kuulusteltavan on suositeltavaa keskustella lakimiehensä kanssa siitä, olisiko kysymyksiin vastattava.
Poliisin on noudatettava lakia kuulusteluaikojen osalta. Kuulustelua ei saa yleensä toimittaa kello 22:n ja 7:n välisenä aikana. Lisätietoa sallituista kuulusteluajoista on saatavilla täältä.

Voiko poliisi tehdä henkilöön kohdistuvan etsinnän ja ottaa sormenjälkeni?

Poliisilla on oikeus ottaa rikoksesta epäillyltä hänen sormenjälkensä. Poliisilla on oikeus suorittaa henkilöntarkastus – eli tutkia, mitä tarkastettavalla on vaatteissaan tai muutoin yllään – jos henkilöä epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta, tai jos väitetty rikos mainitaan pakkokeinolain 5 luvun 10 §:ssä.
Poliisilla on oikeus tehdä henkilönkatsastus, verinäytteen ottaminen tai muu ruumiiseen kohdistuva tutkimus mukaan luettuna, jos henkilöä epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai jos rikos mainitaan pakkokeinolain 5 luvun 11 §:ssä. Käytännössä henkilönkatsastus voidaan tehdään varkauden, törkeän pahoinpitelyn ja huumausainerikosten kaltaisten tavallisten rikosten yhteydessä. Epäillyltä saatetaan tällöin ottaa DNA-näyte.

Pidätys (2)

Miksi poliisi saattaa pidättää minut?

Pidätyksen tarkoituksena on turvata rikostutkinta. Poliisi voi pidättää henkilön, jos se epäilee kyseistä henkilöä vakavasta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta. Tällöin pidätyksen perusteeksi riittää riittävän vahva epäily rikoksen tekijästä.
Jos henkilöä epäillään törkeän pahoinpitelyn tai varkauden kaltaisesta lievemmästä rikoksesta, poliisi voi pidättää epäillyn, jos sillä on syytä epäillä, että väitetyn rikoksen lisäksi epäilty saattaa:
lähteä pakoon tai muuten karttaa esitutkintaa,
vaikeuttaa asian selvittämistä tai
jatkaa rikollista toimintaa.
Lisäksi poliisi voi pidättää epäillyn, jos hän on tuntematon ja kieltäytyy ilmoittamasta nimeään tai osoitettaan taikka antaa siitä ilmeisesti virheellisen tiedon.
Poliisi voi pidättää epäillyn myös, jos hänellä ei ole vakinaista asuntoa Suomessa ja on todennäköistä, että hän poistumalla maasta karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa.
Pidättämisestä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, eikä se edellytä tuomioistuimen määräystä. Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat korkea-arvoinen poliisiviranomainen, virallinen syyttäjä sekä tullihallituksen, tullipiirin ja rajavartiolaitoksen korkea-arvoiset virkamiehet. Pakkokeinolain 1 luvun 6 §:ssä esitetään pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä koskevat säännökset.

Mitä minulle kerrotaan pidätyksen yhteydessä?

Poliisin on kerrottava pidätetylle pidättämisen syy heti, kun hänet on julistettu pidätetyksi tai otettu pidättämismääräyksen perusteella kiinni. Poliisin on ilmoitettava pidättämisestä pidätetyn pyynnön mukaan hänen omaiselleen tai muulle läheiselleen, jollei siitä ole haittaa tutkinnalle.

En puhu maan kieltä. Onko minulla oikeus tulkkiin?

Jos kuulusteltava ei puhu suomea tai ruotsia, poliisi järjestää kuulusteltavan avuksi tulkin. Lisätietoa kielellisistä oikeuksista esitetään kohdassa kielelliset oikeudet (6). Toisinaan poliisit voivat suorittaa kuulustelun myös englanniksi, jos molemmat osapuolet katsovat osaavansa riittävästi englantia.
Kuulusteltavan ei tarvitse vastata kysymyksiin, ennen kuin tulkki on saapunut paikalle.

Voinko tavata lakimieheni?

Pidätetyllä on aina oikeus tavata lakimiehensä. Epäillyn pyynnöstä hänelle voidaan nimetä myös puolustaja. Valtio maksaa puolustajan palkkiot. Epäilty voi valita puolustajansa itse, mutta tällä on oltava oikeustieteellinen tutkinto.
Epäillyllä on oikeus keskustella lakimiehensä kanssa ilman poliisin läsnäoloa. Poliisi ei saa kuunnella eikä tallentaa keskustelua. Jos epäilty tarvitsee tulkin, tämä voi olla läsnä myös lakimiehen kanssa käytävissä keskusteluissa.

Onko minun vastattava poliisin kysymyksiin?

Kuulusteltavan ei tarvitse vastata poliisin esittämiin kysymyksiin. Henkilötiedot on kuitenkin annettava. Toisinaan on kuulusteltavan edun mukaista vastata kysymyksiin, sillä näin hän voi auttaa selventämään tapahtumia ja vähentämään häneen kohdistuvia epäilyjä. Kun tuomioistuin pohtii kuulusteltavan syyllisyyttä, se voi ottaa huomioon sen, että kuulusteltava on kieltäytynyt vastaamasta. Kieltäytyminen vastaamasta kysymyksiin ei kuitenkaan ole itsessään riittävä peruste langettavalle tuomiolle.

Entä jos sanon jotain oman etuni vastaista?

Epäillyn perusoikeus on, ettei hänen tarvitse auttaa vahvistamaan omaa syyllisyyttään. Epäilty ei ole siten velvollinen kertomaan asioista, jotka tukevat hänen syyllisyyttään.
Jos kuulusteltava kuitenkin päättää kertoa tietoja vain tuomioistuimessa, hänen on oltava valmis perustelemaan, miksei hän ole sanonut mitään aiemmin. Tuomioistuimella on oikeus pitää mielessä, että kuulusteltava on kertonut vain oikeudenkäynnissä olleensa muualla rikoksen tapahtumahetkellä. Se voi heikentää epäillyn kertomuksen uskottavuutta.
Jos epäilty kertoo kuulustelussa seikkoja, jotka myöhemmin osoittautuvat hänelle haitallisiksi, kertomusta voidaan käyttää epäiltyä vastaan. Jos epäilty kertoo eri kertomuksen oikeudenkäynnissä kuin kuulusteluissa, hänen on voitava esittää sille perustelut. Muutoin tuomioistuin voi pitää kertomusta epäuskottavana.

Voinko ottaa yhteyttä omaiseeni?

Epäillyllä on oikeus olla yhteydessä lähiomaiseensa, kuten perheenjäseneen, jollei poliisilla ole perusteltua syytä rajoittaa yhteydenpitoa. Poliisin on myös tiedotettava pidätyksestä viipymättä epäillyn lähiomaiselle, jollei se hankaloita tutkintaa.

Olen toisesta jäsenvaltiosta. Voinko ottaa yhteyttä maani suurlähetystöön?

Epäillyllä on oikeus ottaa yhteyttä maansa suurlähetystöön, jollei poliisilla ole pätevä syy rajoittaa epäillyn yhteydenottoja. Suurlähetystölle tiedotetaan asiasta yleensä viimeistään silloin, kun poliisi esittää epäillystä vangitsemisvaatimuksen.

Voiko poliisi ottaa sormenjälkeni? Voidaanko DNA-tunnisteeni tallettaa rekisteriin?

Poliisi voi yleensä aina ottaa epäillyltä sormenjäljet ja tallettaa hänen DNA-tunnisteensa rekisteriin.

Voiko poliisi tehdä minulle henkilöön kohdistuvan etsinnän?

Poliisi voi määrätä, että epäillylle tehdään henkilöön kohdistuva etsintä. Etsintä voi olla henkilöntarkastus sen tutkimiseksi, mitä tarkastettavalla on vaatteissaan tai muutoin yllään, tai henkilönkatsastus, joka käsittää katsastettavan ruumiin tarkastamisen, verinäytteen ottamisen tai muun ruumiiseen kohdistuvan tutkimuksen.
Jos henkilönkatsastus edellyttää lääketieteellistä asiantuntemusta, sen voi tehdä vain lääkäri. Muussa tapauksessa henkilönkatsastuksen tekee poliisi tai terveysalan ammattilainen.

Lainsäädännössä on vahvistettu henkilönkatsastuksen edellytykset, esim. jos kyse on vakavasta epäilystä. Käytännössä tavalliset rikokset, kuten varkaus, törkeä pahoinpitely ja huumausainerikokset, oikeuttavat poliisin tekemään henkilönkatsastuksen.

Entä jos minut pidätetään eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla?

Jos jokin toinen jäsenvaltio on antanut henkilöstä eurooppalaisen pidätysmääräyksen, hänet voidaan pidättää ja vangita pidätysmääräyksen antaneeseen valtioon luovuttamista varten. Pidätetyllä on oikeus käyttää puolustajaa ja tulkkia asian käsittelyssä. Valtio maksaa näiden palkkiot, eikä palkkioita tarvitse maksaa valtiolle takaisin. Lakimiehen voi valita itse samaan tapaan kuin muissa tapauksissa, joissa henkilöä epäillään rikoksesta.

Ensimmäinen tuomioistuinkäsittely (3)

Miksi ensimmäinen tuomioistuinkäsittely järjestetään?

Jos poliisi esittää vangitsemisvaatimuksen, tuomioistuimen on päätettävä vangitsemisesta. Jos henkilöä ei ole pidätetty, eikä poliisi esitä vangitsemisvaatimusta, ensimmäinen tuomioistuinkäsittely on asian varsinainen pääkäsittely.

Poliisin on esitettävä vaatimus pidätetyn vangitsemiseksi viipymättä ja viimeistään kolmantena päivänä kiinniottamispäivästä ennen kello kahtatoista. Muutoin epäilty on vapautettava. Tuomioistuimen on otettava vangitsemisvaatimus käsiteltäväksi viipymättä.

Pidätettyä koskeva vangitsemisvaatimus on otettava käsiteltäväksi viimeistään neljän vuorokauden kuluttua kiinniottamisesta. Tuomioistuin järjestää vangitsemisasian käsittelyn ja päättää, onko henkilö vangittava vai päästettävä vapaaksi. Vangitsemisen sijasta tuomioistuin voi määrätä epäillyn matkustuskieltoon.

Jos epäilty vangitaan, tuomioistuin voi lisäksi rajoittaa epäillyn yhteydenpitoa. Tällöin tutkintavanki voi ottaa yhteyttä vain lakimieheensä.

Suomessa ei ole käytössä takuujärjestelmää, toisin sanoen epäilty ei voi maksaa tuomioistuimelle takuusummaa, jota vastaan hän voisi päästä vapaaksi odottamaan pääkäsittelyä.

Onko minulla oikeus lakimieheen?

Epäillyllä on oikeus avustajana toimivaan lakimieheen vangitsemisasian käsittelyssä. Epäillylle on nimettävä tämän pyynnöstä puolustaja, ja valtio maksaa aluksi hänen palkkionsa. Epäillyllä on oikeus puolustaa itse itseään, mutta jos poliisi esittää vangitsemisvaatimuksen, epäillyn on suositeltavaa käyttää avustajaa. Hän voi valita avustajansa itse.

Jos en ymmärrä maan kieltä, onko minulla oikeus tulkkiin?

Jos epäilty ei puhu suomea tai ruotsia, tuomioistuin järjestää hänen avukseen tulkin. Valtio maksaa tulkin palkkiot. Lisätietoa kielellisistä oikeuksista esitetään kohdassa kielelliset oikeudet (6). Vangitsemisvaatimus tulkataan epäillylle asian käsittelyssä, jos epäilty ei ole käynyt sitä läpi lakimiehensä ja tulkkinsa kanssa ennen vaatimuksen käsittelyä. Asian käsittelyssä tulkataan tarpeen mukaan kaikki puheet.

Onko minun puhuttava oikeudessa?

Epäillyn ei tarvitse puhua oikeudessa. Jos epäillyllä on avustaja, tämä voi vastata epäillyn puolesta vangitsemisvaatimukseen. Epäillyllä on kuitenkin oikeus tulla kuulluksi henkilökohtaisesti, jos hän niin haluaa.

Onko minun annettava oikeudessa muita tietoja?

Epäillyn ei tarvitse antaa oikeudessa – tai ylipäätään esitutkinnan aikana – tietoja väitetystä rikoksesta. Siitä voi kuitenkin olla hyötyä. Epäillyn avustaja auttaa häntä päättämään, olisiko parempi puhua ja antaa tietoa.

Vangitaanko minut vai päästetäänkö minut vapaaksi asian käsittelyn jälkeen?

Jos tuomioistuin päättää, että epäillyn vangitsemiseen on riittävät perusteet eikä matkustuskielto ole riittävä, epäilty vangitaan. Jos epäillyllä ei ole pysyvää asuntoa Suomessa, matkustuskielto ei ole käytännössä mahdollinen.

Jos tuomioistuin päättää, ettei epäillyn vangitsemiselle ole riittäviä perusteita, se määrää, että epäilty on päästettävä heti vapaaksi. Suomessa ei ole mahdollista maksaa takuusummaa vakuudeksi. Vangitsemisasian käsittelyn päätteeksi epäilty joko vangitaan, määrätään matkustuskieltoon tai päästetään vapaaksi. Vaikka tuomioistuin määräisi epäillyn vangittavaksi, häntä ei saa vangita, jos se olisi kohtuutonta esimerkiksi epäillyn terveydentilan takia.

Jos epäilty vangitaan, tuomioistuin asettaa myös määräajan, jonka kuluessa syytteet on esitettävä. Määräaikaa voidaan pidentää syyttäjän vaatimuksesta. Syytteen nostamisen määräajalle ei ole asetettu enimmäispituutta, mutta määräaikaa ei saa olla pidempi kuin on välttämätöntä esitutkinnan päättämiseksi ja syytteen valmistelemiseksi.

Jos syytteen nostamiselle asetettu määräaika osoittautuu liian lyhyeksi, tuomioistuin voi syyttäjän pyynnöstä pidentää määräaikaa. Tuomioistuimen on varattava vangitulle ja tämän lakimiehelle tilaisuus tulla kuulluksi pyynnön johdosta.

Onko vangitsemisasian käsittely julkinen?

Tuomioistuimen istunnot ovat yleensä julkisia, ja tämä koskee myös vangitsemisasian käsittelyä. Yleensä poliisi pyytää kuitenkin esitutkintaan liittyvistä syistä, että vangitsemisasia käsitellään yleisön poissa ollessa ja että asiaa koskeva aineisto pidetään salaisena syyteharkintaan asti. Käsittelyn lopputulos on aina julkinen.

Voinko valittaa, jos tuomioistuin määrää minut vangittavaksi?

Vangitsemispäätöksestä voi kannella hovioikeuteen ilman määräaikaa. Hovioikeus käsittelee kantelun kiireellisenä. Hovioikeuden käsittelyt ovat yleensä kirjallisia.

Tuomioistuimen on käsiteltävä vangitsemisasia uudelleen, jos vangittu sitä pyytää, vaikka tämä ei olisikaan kannellut vangitsemisesta. Vangitsemisasiaa ei kuitenkaan tarvitse ottaa uudelleen käsiteltäväksi ennen kuin ensimmäisestä käsittelystä on kulunut kaksi viikkoa. Vangitun lakimies antaa lisätietoa siitä, milloin uudelleenkäsittelyä kannattaa pyytää. Vangitsemisasian uudelleenkäsittely voidaan toteuttaa käyttäen videoneuvottelua. Tällöin vangittu osallistuu käsittelyyn vankilasta joko yksin tai lakimiehensä kanssa ja tuomari istuntosalista yksin tai vastaajan lakimiehen läsnä ollessa, ja he ovat yhteydessä toisiinsa videoyhteyden avulla.

Voinko poistua maasta ennen oikeudenkäyntiä?

Jos tuomioistuin päättää vangitsemisasian käsittelyssä, että epäilty on päästettävä vapaaksi, hän voi poistua maasta. Jos tuomioistuin määrää epäillyn matkustuskieltoon, tuomioistuimen määräyksessä määritetään kiellon sisältö. Jos epäiltyyn kohdistuvaa esitutkintaa jatketaan, kun hän on poistunut maasta, epäilty voidaan tarvittaessa vangita poissaolevana, ja jos häntä ei tavoiteta, hänestä annetaan eurooppalainen pidätysmääräys.

Syyteharkinta ennen pääkäsittelyä (4)

Mitä tapahtuu ennen pääkäsittelyä?

Poliisi tekee esitutkinnan, ja kun se on saatettu loppuun, esitutkintapöytäkirja toimitetaan syyttäjälle. Jos epäillylle on nimetty puolustaja, pöytäkirja toimitetaan myös hänelle.

Rikoksesta epäillyllä ja hänen lakimiehellään on oikeus pyytää lisätutkintaa, jos he katsovat esitutkinnan olleen jotenkin puutteellinen. Epäillyllä on oikeus saada jäljennös esitutkintapöytäkirjasta. Jos epäillylle ei ole nimetty puolustajaa, tutkinta-aineistoa ei toimiteta epäillylle eikä hänen lakimiehelleen automaattisesti.

Tämän jälkeen syyttäjä päättää syytteen nostamisesta. Jos syyte nostetaan, epäilty saa jäljennöksen haastehakemuksesta, ja hänet kutsutaan asian pääkäsittelyyn. Haastehakemuksessa esitetään syyte, todisteet sekä todistajat, jotka syyttäjä kutsuu paikalle epäillyn syyllisyyden toteamiseksi ilman järkevää epäilystä.
Epäillyllä on oikeus nimetä omat todistajat tai esittää omat todisteet. Yleensä on parempi, jos poliisi hoitaa kuulustelut esitutkinnan aikana ennen tuomioistuinkäsittelyä. Epäillyn olisi kysyttävä lakimieheltään neuvoa, miten toimia, jos hän haluaa pyytää todistajaksi sellaisen henkilön, jota syyttäjä ole nimennyt.

Järjestetäänkö pääkäsittely aina?

Jos syyttäjä toteaa, ettei rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi ole todennäköisiä syitä, hän luopuu syytteestä (tai jättää syyttämättä), ja asian käsittely päätetään yleensä siihen. Jos epäilty on tällöin pidätettynä, hänet päästetään viipymättä vapaaksi.
Syyttäjä voi luopua syytteestä myös, vaikka hän pitäisi epäiltyä syyllisenä. Syyttäjä voi tällöin pitää oikeudenkäyntiä tarpeettomana. Tämä voi johtua siitä, että kyse on vähäisestä rikkomuksesta tai epäilty rikoksentekijä on nuori. Jos epäilty katsoo vastoin syyttäjän näkemystä, ettei hän ole syyllistynyt rikokseen, hänellä on oikeus viedä asia tuomioistuimen ratkaistavaksi.
Myös uhrilla on oikeus nostaa syyte, jos syyttäjä on päättänyt luopua syytteiden nostamisesta.
Tietyt vähäiset rikkomukset voidaan käsitellä kirjallisessa menettelyssä. Tällöin varsinaista pääkäsittelyä ei järjestetä. Kirjallinen menettely voidaan järjestää, jos esimerkiksi epäilty on myöntänyt syyllisyytensä ja suostuu menettelyyn.

Voinko myöntää syyllisyyteni ennen oikeudenkäyntiä?

Epäilty voi myöntää poliisille syyllistyneensä rikokseen. Asia voi silti edetä pääkäsittelyyn, jos syyttäjä nostaa syytteen eikä kirjallinen käsittely ole mahdollinen. Jos epäilty myöntää syyllisyytensä ja auttaa rikoksen tutkinnassa, tuomioistuin saattaa harkintansa mukaan lieventää hänen tuomiotaan. Tunnustamisella ei ole vaikutusta muutoksenhakuoikeuteen, ja epäilty voi perua tunnustuksensa milloin tahansa. Vaikka epäilty olisikin perunut tunnustuksensa, tuomioistuin voi ottaa sen huomioon harkitessaan epäillyn syyllisyyttä.

Voidaanko syytteen nimikettä muuttaa ennen oikeudenkäyntiä?

Syytteen nimike voi muuttua esitutkinnan aikana sen mukaan, miten tutkinta etenee. Syyttäjä voi myös nostaa syytteen muusta rikoksesta kuin siitä, josta henkilöä epäillään, jos rikoksen keskeiset seikat on yksilöity esitutkinnan aikana (esimerkiksi poliisi on voinut epäillä henkilöä murhasta, mutta syyttäjä nostaa syytteen taposta). Syyttäjä voi tarkentaa syytettä myös syytteen nostamisen jälkeen.

Voidaanko minua syyttää rikoksesta, josta minua on jo syytetty toisessa jäsenvaltiossa?

Yleensä henkilöä ei voi syyttää rikoksesta, josta häntä on jo syytetty toisessa jäsenvaltiossa. Tämä edellyttää kuitenkin, että toisessa jäsenvaltiossa annettu ratkaisu on lopullinen ja että jokin seuraavista ehdoista täyttyy:
syyte on hylätty,
henkilö on todettu syylliseksi, mutta hänelle ei ole määrätty seuraamusta,
tuomio on pantu täytäntöön tai sen täytäntöönpano on kesken tai
tuomio on rauennut sen maan lainsäädännön mukaan, jossa tuomio on annettu.
Jos epäilty katsoo, että häntä syytetään sellaisesta rikoksesta, josta häntä on syytetty jo aiemmin toisessa jäsenvaltiossa, hänen on syytä keskustella siitä lakimiehensä kanssa.

Poliisin toiminnasta kanteleminen (5)

Jos katson, että poliisi on toiminut virheellisesti minua kohtaan, kenelle voin kannella?

Jos epäilty katsoo, että poliisi on tehtäviä hoitaessaan menetellyt virheellisesti häntä kohtaan, hän voi tehdä hallintokantelun. Poliisin toiminta tutkitaan kantelun perusteella.
Hallintokantelu tehdään ylemmälle poliisiviranomaiselle tai ylimmälle laillisuusvalvojalle. Ylimmät laillisuusvalvojat ovat oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies. Kantelu on tehtävä kirjallisesti, mutta muutoin sen voi tehdä vapaamuotoisesti.
Jos epäilee, että poliisi on syyllistynyt rikokseen, hänestä voi tehdä rikosilmoituksen. Poliisilla on velvollisuus aina kirjata ilmoitus ilmoittajan antamien tietojen perusteella. Poliisin tekemäksi epäillyn rikoksen tutkintaa johtaa aina syyttäjä. Vain syyttäjällä on toimivalta ratkaista, onko asiassa syytä epäillä rikosta ja onko suoritettava esitutkinta. Poliisin on toimitettava viipymättä jäljennös rikosilmoituksesta toimivaltaiselle syyttäjäyksikölle tutkinnanjohtajan määräämiseksi. Ilmoittajalla on oikeus tietää, käynnistetäänkö asiassa rikostutkinta ja miten tutkinta etenee.
Jos joku katsoo, että poliisi on menetellyt virheellisesti häntä kohtaan, on suositeltavaa kysyä aina lakimieheltä neuvoa, miten asiassa olisi toimittava.

Kielelliset oikeudet (6)

Rikoksesta epäillyllä on oikeus käyttää rikosprosessin kaikissa vaiheissa joko suomen tai ruotsin kieltä. Jos epäilty ei puhu suomea tai ruotsia, hänelle järjestetään tulkki sekä kuulustelun että oikeudenkäynnin ajaksi. Hänellä on oikeus tulkkiin myös lakimiehen kanssa käytävissä keskusteluissa kuulustelujen aikana. Epäillyn ei tarvitse maksaa tulkkauksesta.
Jotkut poliisit saattavat käyttää englannin kieltä kuulusteluissa, ja joissakin tapauksissa myös muiden kielten käyttö voi olla mahdollista. Jos epäilty ja poliisiviranomainen eivät ymmärrä toisiaan kieliongelmien takia, epäillyllä on oikeus vaatia tulkkia. Epäillyn on tärkeää ymmärtää kuulustelun sisältö, jotta hän voi hyväksyä kuulustelupöytäkirjan allekirjoituksellaan.
Viranomaisten ei tarvitse kääntää kaikkea esitutkinnan aikana kerättyä aineistoa epäillyn ymmärtämälle kielelle. Esitutkinta-aineistoa ei yleensä käännetä. Siksi on tärkeää, että rikoksesta epäillyllä on lakimies, joka ymmärtää esitutkinnassa käytettyä kieltä. Haastehakemus joko käännetään kirjallisesti tai tulkataan epäillylle suullisesti.

Linkkejä

- Oikeuslaitos
- Oikeusministeriö
- Esitutkintalaki
- Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa
- Pakkokeinolaki
- Poliisi
- Tutkintavankeuslaki
- Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä
- Lisätietoa pakkokeinoista
- Poliisin toiminnasta kanteleminen
- Kielilakia koskeva esite

Päivitetty viimeksi: 09/07/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä.Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

3 – Oikeuteni oikeudenkäynnin aikana

Missä oikeudenkäynti pidetään?

Rikosoikeudenkäynnit pidetään yleensä ensimmäisen oikeusasteen yleisessä alioikeudessa eli käräjäoikeudessa. Yleensä asiaa käsitellään siinä tuomioistuimessa, jonka lainkäyttöalueella rikoksen väitetään tapahtuneen. Oikeudenkäynnit ovat yleensä julkisia. Kuka tahansa voi siten olla läsnä oikeudenkäynnissä. Tuomioistuin voi kuitenkin määrätä, että tietyt asiat, kuten seksuaalirikoksiin liittyvät asiat, voidaan käsitellä joko kokonaan tai osittain yleisön läsnä olematta. Tämä koskee myös asioita, joissa syytetty on alle 18-vuotias.

Tuomioistuimen kokoonpano määräytyy käsiteltävän asian luonteen perusteella. Asiaa voi käsitellä yksi tuomari, yksi tuomari ja kolme lautamiestä, kaksi tuomaria ja kolme tai neljä lautamiestä tai kolme tuomaria. Kokoonpano määräytyy yleensä rikoksen vakavuuden mukaan.

Voidaanko syytteitä muuttaa oikeudenkäynnin aikana?

Yleensä nostettua syytettä ei saa muuttaa. Syyttäjä voi kuitenkin laajentaa syytteen käsittämään toisen teon, jos tuomioistuin katsoo sen esitettyjen todisteiden perusteella soveliaaksi.

Syytteen muuttamisena ei pidetä sitä, että syyttäjä rajoittaa syytettään tai ilmoittaa toisen lainkohdan kuin haastehakemuksessa taikka vetoaa uuteen seikkaan syytteen tueksi.

Jos vastaaja tunnustaa oikeudessa syyllisyytensä syytteen kaikkiin tai joihinkin kohtiin, tuomioistuimen ei välttämättä tarvitse kuulla kaikkia todisteita. Yksinkertaisissa rikosasioissa tuomio voidaan yleensä antaa vastaajan tunnustuksen perusteella. Mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, sitä enemmän tarvitaan todisteita tunnustuksen lisäksi.

Mitkä ovat oikeuteni oikeudenkäynnin aikana?

Syytetyllä on aina oikeus olla läsnä oikeudenkäynnissä, ellei hänen asiaansa ratkaista kirjallisessa menettelyssä kansliakäsittelyssä. Rangaistus voi olla tällöin enintään yhdeksän kuukautta vankeutta. Jos rangaistus on yli kuusi kuukautta vankeutta, tuomioistuimen on varattava vastaajalle tilaisuus esittää suullinen lausuma.

Vähäisistä rikkomuksista voidaan antaa tuomio myös vastaajan poissa ollessa. Tässä tapauksessa rangaistus voi olla sakkoa tai enintään kolme kuukautta vankeutta ja enintään 10 000 euron menettämisseuraamus.

Jos henkilö kutsutaan oikeudenkäyntiin henkilökohtaisesti, hänen on oltava läsnä koko oikeudenkäynnin ajan, ellei tuomioistuin anna lupaa poistua. Epäillylle hankitaan tarvittaessa tulkki. Lisätietoa kielellisistä oikeuksista esitetään tietosivulla 2.

Vastaaja on oikeutettu hoitamaan oman puolustuksensa. Hänellä on oikeus käyttää myös lakimiestä avustajana. Jos vastaaja saapuu oikeudenkäyntiin ilman avustajaa, eikä hän kykene tuomioistuimen mielestä puolustamaan itse itseään, tuomioistuin voi määrätä lakimiehen puolustamaan vastaajaa, myös vastoin tämän tahtoa. Vastaajalla on lähtökohtaisesti oikeus vaihtaa lakimiestään milloin tahansa.

Vastaajalla on oikeus puhua oikeudenkäynnissä, mutta hän ei ole siihen velvoitettu. Vastaajan ei tarvitse auttaa tuomioistuinta syyllisyytensä vahvistamisessa. Jos vastaaja haluaa tulla kuulluksi asiassa, hänen ei tarvitse kertoa totuutta, henkilötietoja ja ansiotuloja lukuun ottamatta. Tuomioistuin vertaa vastaajan kertomusta asiassa kuultujen muiden henkilöiden kertomuksiin ja todisteisiin ja pohtii niiden perusteella, miten luotettava vastaajan kertomus on.

Mitkä ovat oikeuteni minua vastaan esitettävään todistusaineistoon nähden?

Vastaajalla on oikeus tutustua todistusaineistoon, jollei se vaaranna esitutkintaa. Häntä vastaan voidaan käyttää tuomioistuimessa lähtökohtaisesti mitä tahansa todistetta. Tuomioistuimella on kuitenkin oikeus rajoittaa todisteiden esittämistä tai todistajien kuulemista, jos niillä ei selvästikään ole vaikutusta tuomioon.

Vastaajalla on oikeus esittää omat todisteensa tai kutsua omat todistajansa. Tällaiset todisteet tai todistajat olisi etsittävä ja esitettävä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, mutta ne voidaan esittää ensimmäisen kerran vasta pääkäsittelyssä tai jopa muutoksenhakuvaiheessa. Jos vastaaja esittää uusia todistajia tai todisteita käsittelyn hyvin myöhäisessä vaiheessa, tuomioistuin voi epäillä niiden tärkeyttä vastaajan syyllisyyttä arvioidessaan.

Vastaajalla ja hänen lakimiehellään on oikeus kuulustella kaikkia asian todistajia. Jos vastaajalla on lakimies, hän yleensä esittää kysymykset tuomioistuimessa vastaajan puolesta.

Suomessa tuomioistuimilla on vapaa harkintavalta todisteita arvioitaessa. Tuomioistuin päättää siten, mikä merkitys on kullakin todisteella tai todistajalla.

Otetaanko rikosrekisteriini merkityt tiedot huomioon?

Jos vastaajalla on Suomessa rikosrekisteri, se otetaan huomioon tuomiosta päätettäessä. Rikosrekisterillä voi olla vaikutusta vankeusrangaistuksen määräämiseen ehdottomana tai ehdollisena. Lisäksi tuomioistuin voi langettaa ankaramman tuomion, jos se katsoo vastaajan aiempien rikosten osoittavan, ettei vastaaja noudata lakia.

Suomessa aiemmin annettu tuomio voi myös lieventää tuomiota, jos nyt käsiteltävä syyte olisi voitu käsitellä yhdessä aiempien syytteiden kanssa. Tuomiota antaessaan tuomioistuin voi ottaa huomioon myös toisessa jäsenvaltiossa annetun ehdottoman vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun.

Mitä tapahtuu oikeudenkäynnin päätyttyä?

Oikeudenkäynti päättyy tuomioon, joka annetaan joko samana päivänä tai myöhemmin kansliassa. Tuomiossa vastaaja voidaan todeta syylliseksi kaikkiin tai joihinkin syytteessä mainittuihin rikoksiin tai syytteet voidaan hylätä.

Jos tuomioistuin toteaa vastaajan syylliseksi, mahdollisia seuraamuksia ovat:

Ehdoton vankeus

Ehdoton vankeus voi vaihdella 14 päivästä elinkautiseen. Yli kahden vuoden vankeusrangaistus määrätään aina ehdottomana.

Ehdollinen vankeus

Enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdollisena, jos tuomioistuin katsoo sen soveliaaksi. Ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa voidaan tuomita myös sakkoja tai, jos ehdollinen vankeus on vuotta pidempi, 20–90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Ehdolliseen vankeusrangaistukseen liittyy aina koeaika, joka on vähintään vuosi ja enintään kolme vuotta. Jos tuomittu ei tee uutta rikosta koeaikana, vankeusrangaistusta ei panna täytäntöön. Jos tuomittu tekee koeaikana uuden rikoksen, josta hänet tuomitaan ehdottomaan vankeuteen, tuomioistuin voi määrätä myös ehdollisen rangaistuksen pantavaksi täytäntöön.

Yhdyskuntapalvelu

Enintään kahdeksan kuukauden ehdoton vankeusrangaistus voidaan muuttaa yhdyskuntapalveluksi. Se edellyttää yleensä, että tuomitun kotipaikka on Suomessa. Yhdyskuntapalvelu ei ehkä ole mahdollinen, jos henkilö on tuomittu aiemmin ehdottomaan vankeusrangaistukseen tai yhdyskuntapalveluun.

Nuorisorangaistus

Jos alle 18-vuotias nuori syyllistyy rikokseen, hänet voidaan tuomita nuorisorangaistukseen. Se on erityinen nuorille rikoksentekijöille tarkoitettu rangaistus. Se on sakkoa ankarampi mutta ehdotonta vankeutta lievempi rangaistus.

Sakko

Vähäisistä rikkomuksista voidaan määrätä sakkoa. Sakko tuomitaan päiväsakkoina. Päiväsakkojen määrä on vähintään yksi ja enintään 120. Jos henkilö tuomitaan sakkoon useista rikoksista samanaikaisesti, sakkojen enimmäismäärä voi olla suurempi.

Päiväsakon laskennan perustana käytetään tuomitun tuloja oikeudenkäyntihetkellä. Tällä hetkellä päiväsakko on vähintään kuusi euroa.

Jos tuomittu ei maksa tuomioistuimen määräämää sakkoa, se muunnetaan vankeusrangaistukseksi. Kolme maksamatonta päiväsakkoa vastaa yhden päivän vankeutta.

Mikä on rikoksen uhrin asema oikeudenkäynnissä?

Suomessa uhrilla eli asianomistajalla on melko vahva asema oikeudenkäynnissä. Asianomistaja voi yhtyä syyttäjän nostamaan syytteeseen tai esittää erillisen syytteen. Uhrilla on oikeus nostaa syyte myös silloin, kun syyttäjä on päättänyt luopua syytteistä. Lisäksi asianomistaja voi vaatia korvausta rikoksesta epäillyltä.

Asianomistajalta kysytään yleensä esitutkinnan aikana, vaatiiko hän epäillylle rangaistusta ja/tai korvausta rikoksesta. Asianomistaja voi esittää vaatimuksensa myös pääkäsittelyssä.

Linkkejä

Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa
Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa
Rikoslaki
Oikeusministeriön esite rikosjutun käsittelystä käräjäoikeudessa
Oikeusministeriön esite rikosten uhreille
Oikeudenkäymiskaari
Oikeusrekisterikeskus

Päivitetty viimeksi: 09/07/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä.Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

4 – Oikeuteni oikeudenkäynnin päätyttyä

Voinko hakea muutosta tuomioon?

Tuomitulla on oikeus hakea käräjäoikeuden tuomioon muutosta hovioikeudelta. Jos henkilö on tyytymätön käräjäoikeuden asian käsittelyn aikana tekemiin päätöksiin (kuten todistajan kuulematta jättämiseen), hän voi hakea niihin muutosta ainoastaan hakemalla muutosta tuomioon.

Käräjäoikeuden tuomioon voi hakea muutosta hovioikeudelta 30 päivän kuluessa ratkaisusta. Muutoksenhakijalla on ensin seitsemän päivää aikaa ilmoittaa käräjäoikeudelle tyytymättömyydestään ja aikeestaan valittaa tuomiosta. Valitus on tehtävä kirjallisesti. Se on osoitettava hovioikeudelle ja toimitettava asiasta päättäneelle käräjäoikeudelle.

Päätökseen voi hakea muutosta, jos katsoo, ettei käräjäoikeus ole arvioinut todisteita oikein ja/tai että käräjäoikeus on tulkinnut lakia väärin. Myös vastapuolella eli syyttäjällä ja mahdollisella asianomistajalla on samat oikeudet hakea muutosta.

Mitä muutoksenhaun yhteydessä tapahtuu?

Jos tuomioon haetaan muutosta, rangaistusta ei panna täytäntöön, ellei tuomioistuin määrää sen täytäntöönpanosta. Jos tuomioistuin määrää, että tuomittu on vangittava tai hänen vangitsemistaan on jatkettava, tuomittu voi hakea päätökseen muutosta ylimääräisessä muutoksenhakumenettelyssä. Hovioikeus käsittelee vangitsemisasiaa kiireellisenä, pääasiasta erillisenä asiana.

Jos tuomittu on vankilassa, kun hän hakee päätökseen muutosta, ja vaatii päästä vapaaksi, hovioikeus voi määrätä, että hänet päästetään vapaaksi odottamaan pääasiaa koskevaa hovioikeuden päätöstä.

Hovioikeuden muutoksenhaun käsittelemiseen varaama aika vaihtelee. Jos muutoksenhakija on vangittu, hänen valituksensa käsitellään yleensä nopeammin. Jos muutoksenhakija on eri mieltä todisteiden arvioinnista, hovioikeus järjestää yleensä asian pääkäsittelyn, ja todisteet kuullaan uudelleen. Tämä hidastaa yleensä menettelyä. Hovioikeus varaa joko tapauksessa useita kuukausia valituksen käsittelyyn.

Jos vastapuoli ei ole ilmoittanut tyytymättömyydestään käräjäoikeuden päätökseen ja tuomittu päättää hakea tuomioon muutosta, vastapuolen ei tarvitse ilmaista tyytymättömyyttään, mutta se voi kuitenkin tehdä vastavalituksen neljäntoista päivän kuluessa alkuperäisen valitusajan päättymisestä. Vastapuoli voi vaatia vastavalituksessaan esimerkiksi ankarampaa tuomiota tai suurempaa korvausta. Jos tuomittu peruuttaa valituksensa, vastavalitus raukeaa.

Muutoksenhakija voi esittää uusia todisteita tai nimetä uusia todistajia valituksensa tueksi. Rikosoikeudenkäynnissä sallitaan uusien todisteiden esittäminen myös asian pääkäsittelyssä hovioikeudessa.

Mitä muutoksenhakukäsittelyssä tapahtuu?

Kun valitus on tehty, se toimitetaan tiedoksi vastapuolelle – eli syyttäjälle ja asianomistajalle. Vastapuolta kehotetaan vastaamaan valitukseen määräpäivään mennessä. Jos vastapuoli on tehnyt valituksen, myös sen valitus toimitetaan tuomitulle tiedoksi.

Hovioikeus päättää kirjallisen valitusvaiheen jälkeen, järjestääkö se pääkäsittelyn. Sen on järjestettävä pääkäsittely, jos toinen osapuoli sitä vaatii ja jos hovioikeuden päätös riippuu siitä, onko käräjäoikeus arvioinut suullisten todistusten uskottavuuden oikein.

Hovioikeus voi myös seulontamenettelyn tuloksena päättää, että tuomitun valituksen tutkimista ei jatketa, jos pääkäsittely ei ole tarpeen ja jos kolme hovioikeuden jäsentä on vakuuttunut siitä, että käräjäoikeuden päätös oli oikea. Tällöin valitusta ei käsitellä enempää, ja käräjäoikeuden päätös on lopullinen.

Mitä tapahtuu, jos muutoksenhaku hyväksytään / muutoksenhakua ei hyväksytä?

Hovioikeus tutkii käräjäoikeuden päätöksen oikeellisuutta siltä osin kuin on pyydetty. Jos tuomittu katsoo, että käräjäoikeuden päätös on kaikilta osin väärä, hovioikeus voi hylätä kaikki syytteet ja korvausvaatimukset. Hovioikeus voi myös hyväksyä muutoksenhaun osittain. Hovioikeus voi esimerkiksi katsoa, että tuomittu on syyllinen, mutta se voi lieventää tuomiota.

Jos valitus hylätään, muutoksenhakijan on yleensä maksettava todisteiden esittämisestä aiheutuneet kustannukset, jotka valtio on maksanut, sekä asianomistajan oikeudenkäyntikustannukset. Jos valitus hyväksytään osittain, muutoksenhakijan ei ehkä tarvitse maksaa kyseisiä kustannuksia. Jos valitus hyväksytään, muutoksenhakijan on mahdollista saada korvausta oikeudenkäyntikustannuksistaan, ellei valtio maksa niitä.

Jos syytteet hylätään muutoksenhaun johdosta ja hovioikeuden päätös on lopullinen, tuomitun rikosrekisteristä poistetaan mahdolliset asiaa koskevat merkinnät.

Kaikilla osapuolilla on oikeus hakea muutosta hovioikeuden ratkaisuun hakemalla korkeimmalta oikeudelta valituslupa. Rikosasioissa valituslupa myönnetään hyvin harvoin. Jotta valituslupa voidaan myöntää, asialla on oltava merkitystä ennakkotapauksena. Asian on siten oltava yleisesti tärkeä.

Valituslupaa ei juuri koskaan myönnetä yksistään sen perusteella, että valittaja katsoo hovioikeuden arvioineen todisteet väärin.

Jos valituslupa myönnetään, korkein oikeus käsittelee asian uudelleen joko kokonaan tai siltä osin kuin valituslupa sallii (kuten rangaistuksen määrittäminen). Korkeimman oikeuden käsittelyt ovat yleensä kirjallisia. Tuomio on lopullinen, kun korkein oikeus päättää olla myöntämättä valituslupaa tai kun se myöntää

valitusluvan ja antaa tuomion. Jos käräjäoikeuden tai hovioikeuden päätöksestä ei valiteta, päätös on lopullinen viimeistään silloin, kun valitusaika päättyy. Päätös pannaan täytäntöön viimeistään silloin, kun siitä tulee lopullinen.

Olen toisesta jäsenvaltiosta. Voidaanko minut palauttaa kotimaahan oikeudenkäynnin jälkeen?

Tuomitulta voidaan kieltää pääsy Suomeen, tai hänet voidaan karkottaa toiseen jäsenvaltioon. Näin voidaan tehdä, jos viranomaiset katsovat, että tuomittu on vaaraksi yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle. Käytännössä tuomittua ei poisteta maasta, ellei häntä ole tuomittu kohtuullisen vakavasta rikoksesta. Tuomittua ei voida poistaa maasta yksistään sen perusteella, että hän on syyllistynyt rikokseen.

Maahanmuuttovirasto päättää, poistetaanko tuomittu maasta. Se voi myös kieltää tuomittua saapumasta maahan 15 vuoteen. Päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen.

Syytteitä ei merkitä rikosrekisteriin. Rikosrekisteriin tulee merkintä, kun henkilö tuomitaan:
ehdottomaan tai ehdolliseen vankeusrangaistukseen,
ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa sakkoon, yhdyskuntapalveluun tai valvontaan,
ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalveluun,
nuorisorangaistukseen tai nuorisorangaistuksen sijasta sakkoon,
viralta pantavaksi tai
jätetään syyntakeettomana tuomitsematta.

Rikosrekisteriä pitää oikeusrekisterikeskus. Tiedot eivät ole julkisia, mutta viranomaiset voivat tutustua tietoihin laissa säädettyjen ehtojen mukaisesti. Tietoja voidaan antaa myös EU:n/ETA:n ulkopuolelle keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa tehdyn yleissopimuksen nojalla.

Rikosrekisterimerkintä poistetaan tietyn ajan kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antopäivästä. Viiden vuoden kuluttua poistetaan tiedot, jotka eivät koske ehdotonta vankeusrangaistusta. Kymmenen vuoden kuluttua poistetaan tiedot enintään kahden vuoden ehdottomasta vankeusrangaistuksesta ja yhdyskuntapalvelusta. Kahdenkymmenen vuoden kuluttua poistetaan tiedot yli kahden ja enintään viiden vuoden ehdottomasta vankeusrangaistuksesta. Henkilön kuoltua tai täytettyä 90 vuotta poistetaan tiedot yli viiden vuoden vankeusrangaistuksesta.

Tietojen säilyttämistä rikosrekisterissä ei voi kieltää. Henkilöllä on kuitenkin tietyin rajoituksin oikeus tarkistaa, mitä tietoja hänestä on tallennettu rikosrekisteriin.

Linkkejä

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa
Rikoslaki
Rikosrekisterilaki
Rikosseuraamuslaitos
Asian käsittely hovioikeudessa

Päivitetty viimeksi: 09/07/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä.Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

5 – Liikennerikkomukset

Miten vähäisiä liikennerikkomuksia käsitellään?

Vähäisistä liikennerikkomuksista määrätään yleensä kiinteämääräinen liikennevirhemaksu. Se voidaan määrätä vähäisistä tieliikennelaissa säädettyjen liikennerikkomusten seuraamuksena. Kiinteämääräinen liikennevirhemaksu voi olla 20–200 euroa. Sen voi määrätä poliisi, rajavalvoja tai tullivirkamies. Jos henkilö ei hyväksy hänelle määrättyä liikennevirhemaksua, hänellä on oikeus vaatia päätökseen oikaisua päätöksen tehneeltä viranomaiselta. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Vakavammista liikennerikkomuksista

Jos kyseessä olevasta liikennerikkomuksesta ei voida määrätä kiinteämääräistä sakkoa, poliisi voi tehdä rangaistusvaatimuksen ja lähettää sen syyttäjälle vahvistusta varten. Tässä tapauksessa sakko ei ole kiinteämääräinen. Sakko määrätään päiväsakkoina. Henkilöllä on oikeus vastustaa rangaistusvaatimusta ilmoittamalla asiasta syyttäjälle.

Jos henkilö vastustaa rangaistusvaatimusta ja syyttäjä päättää nostaa syytteen, käräjäoikeus käsittelee asiaa tavallisena rikosasiana. Tällöin henkilöllä on oikeus valittaa asiasta samaan tapaan kuin tavallisessa rikosasiassa (ks. tietosivu 4).

Liikennerikkomuksista rangaistusmääräyssakko voidaan panna täytäntöön myös muissa jäsenvaltioissa.

Jos henkilö rikkoo ajoneuvon pysäyttämistä tai pysäköintiä koskevia sääntöjä, hänen on maksettava pysäköintivirhemaksu. Sen voi määrätä poliisi tai kunnallinen pysäköintivalvoja. Pysäköintivirhemaksu on 20-80 euroa alueen mukaan. Esimerkiksi Helsingissä pysäköintivirhemaksu on 80 euroa ydinkeskustassa ja 60 euroa muilla alueilla.

Henkilöllä on oikeus vaatia oikaisua pysäköintivirhemaksua koskevaan päätökseen. Oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa siitä, kun päätös on kiinnitetty ajoneuvoon. Pysäköinninvalvojan oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen saa hakea valittamalla muutosta hallinto-oikeudessa. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista.

Pysäköintivirhemaksu ja liikennevirhemaksu ovat hallinnollisia seuraamuksia, minkä vuoksi niitä ei panna täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa.

Merkitäänkö tällaiset rikkomukset rikosrekisteriin?

Sakkoja ei merkitä rikosrekisteriin. Liikennevirhemaksu ja pysäköintivirhemaksu ovat hallinnollisia seuraamuksia, joten näitä ei merkitä rikosrekisteriin.

Linkkejä

Tietoa sakoista
EU-sakkojen täytäntöönpano
Valituksen tekeminen hallinto-oikeuteen
Automaattinen liikennevalvonta
Information on fines
Enforcement of EU fines
Lodging an appeal to the administrative court
Automatic traffic surveillance

Päivitetty viimeksi: 09/07/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä.Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

(NEW) 1 - Vastaajan oikeudet rikostutkinnan aikana

A. Vaikuttaako tutkintaan se, että vastaaja on ulkomaalainen?

B. Mitä vaiheita rikostutkintaan kuuluu?

- **i. Todisteiden kerääminen / tutkintavaltuudet**
- **ii. Pidätys**
- **iii. Kuulustelu**
- **iv. Tutkintavankeus**

C. Vastaajan oikeudet rikostutkinnan aikana

- **i. Oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin**
- **ii. Oikeus saada tietoa ja tutustua asiakirja-aineistoon**
- **iii. Oikeus asianajajaan ja oikeus ilmoittaa tilanteesta kolmannelle osapuolelle**
- **iv. Oikeus saada maksutonta oikeusapua**
- **v. Mitä pitäisi tietää seuraavista seikoista?**
  - **a. Syyttömyysolettama**
  - **b. Oikeus vaieta ja oikeus olla todistamatta itseään vastaan**
  - **c. Todistustaakka**
- **vi. Alaikäisiä koskevat erityistakeet**
- **vii. Haavoittuvassa asemassa olevia epäiltyjä koskevat erityistakeet**

D. Tutkintaan liittyvät lakisääteiset määräajat

E. Valmistautuminen oikeudenkäyntiin, mm. tutkintavankeuden vaihtoehdot ja mahdollisuus siirtää vastaaja kotimaahansa (eurooppalainen valvontamääräys)

Päivitetty viimeksi: 09/07/2020
Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä.Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

(NEW) 2 - Vastaajan oikeudet oikeudenkäynnin aikana

A. Missä oikeudenkäynti pidetään?

B. Voidaanko syytteitä muuttaa? Jos voidaan, mitkä ovat vastaajan tiedonsaantioikeudet?

C. Vastaajan oikeudet tuomioistuinkäsittelyssä

- **i. Onko vastaajan oltava läsnä oikeudenkäynnissä? Millä edellytyksillä vastaaja voi olla poissa oikeudenkäynnistä?**
- **ii. Oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin**
- **iii. Oikeus asianajajaan**
- **iv. Mitä muita prosessuaalisia oikeuksia vastaajalla on (esim. epäiltyjen esittäminen oikeudenkäynnissä)?**

D. Mahdolliset tuomiot

Päivitetty viimeksi: 09/07/2020
Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä.Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

(NEW) 3 - Vastaajan oikeudet oikeudenkäynnin jälkeen

A. Voiko tuomioistuimen päätökseen hakea muutosta?

B. Muut oikeussuojakeinot

C. Tuomion seuraukset

i. Rikosrekisteri

v. Tuomion täytäntöönpano, vankien siirto, ehdonalainen vapaus ja vaihtoehtoiset rangaistukset

Päivitetty viimeksi: 09/07/2020
Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä.Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.